

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра прикладної біології, розведення та генетики тварин

ЗАТВЕРДЖЕНО

Факультет тваринництва та водних біоресурсів
«14» травня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

БІОЕТИКА, БІОБЕЗПЕКА І БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИН

Галузь знань	Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»
Спеціальність	Н2 «Тваринництво»
Освітня програма	«Кінологія»
Факультет	тваринництва та водних біоресурсів
Розробник	Лихач Анна Василівна, професор кафедри прикладної біології, розведення та генетики тварин, доктор сільськогосподарських наук, професор

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни. Освітня компонента дозволяє набувати знання з питань сучасних проблем біоетики, біобезпеки, концепції благополуччя тварин, а також опанувати практичну орієнтацію, необхідну для професійної діяльності, формування цілісного уявлення про сучасний стан біоетики, біобезпеки в Україні та світі й відповідні зобов'язання у рамках благополуччя тварин, що накладаються на власника, кінолога й осіб, що працюють чи обслуговують тварин. Завданнями ВК є створити передумови для засвоєння здобувачами вищої освіти правильних уявлень, знань або умінь щодо: найважливіших біоетичних вчень, категорій моральної свідомості, використання тварин людиною; основних джерел біологічної небезпеки, їх визначення; концептуальних підходів у забезпеченні біологічної безпеки у кінології; біотичних аспектів експериментальних і лабораторних досліджень; нормативно-правової бази біоетики і біобезпеки для застосування у професійній діяльності кінолога; формування і впровадження політики благополуччя тварин з метою забезпечення комфортних і безпечних умов, що відповідають їх біологічним потребам для виявлення природної поведінки, ментального задоволення, збільшення продуктивності.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>магістр</i>	
Спеціальність	<i>Н2 «Тваринництво»</i>	
Освітня програма	<i>кінологія</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	<i>екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	2	-
Семестр	3	-
Лекційні заняття	<i>20 год.</i>	-
Лабораторні заняття	<i>20 год.</i>	-
Самостійна робота	<i>110 год.</i>	-
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<i>4 год.</i>	-

Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – набуття здобувачів вищої освіти знань з питань сучасних проблем біоетики, біобезпеки, концепції благополуччя тварин, а також опанування практичної орієнтації, необхідної для професійної діяльності, формування цілісного уявлення про сучасний стан біоетики, біобезпеки в Україні та світі й відповідні зобов'язання у рамках благополуччя тварин, що накладаються на власника, кінолога й осіб, що працюють чи обслуговують тварин.

Перелік освітніх компонент, які передують вивченню навчальної дисципліни (за їх наявності). Вивченню дисципліни передують засвоєння компетентностей, набутих під час опанування обов'язкових освітніх компонентів ОПІ першого року навчання, зокрема ОК3, ОК6, ОК8-10.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері технології виробництва і переробки продукції тваринництва.

загальні компетентності (ЗК): ЗК 1: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; ЗК 4: Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації, отриманої з різних джерел; ЗК 5: Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності

спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК 6: Здатність практично управляти робочими або навчальними процесами у сфері виробництва і переробки продукції тваринного походження, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів; СК 9: Здатність застосовувати сучасні методи та інструменти для дослідження технологій виробництва та переробки продукції тваринництва, а також забезпечення якості продукції; СК 10: Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються; СК 14: Здатність практично застосувати базові знання з управління та організації діяльності кінологічних підрозділів державних та приватних структур з урахуванням особливостей використання робочих якостей собак.

Програмні результати навчання (ПРН): ПРН 1. Оцінювати та забезпечувати якість та безпечність технологій виробництва продукції тваринництва, кормів та кормових засобів, рівнів живлення тварин та продукції тваринного походження. ПРН 3. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань та створення нових технологій та продуктів в сфері тваринництва та в ширших

мультидисциплінарних контекстах. ПРН 5. Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані. ПРН 10. Нести відповідальність за розвиток професійних знань і практик, оцінювання стратегічного розвитку команди, формування ефективної кадрової політики. ПРН 14. Організувати та управляти діяльністю кінологічних підрозділів державних та приватних структур з урахуванням особливостей використання робочих якостей собак.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	лаб	п	інд	с.р.		л	лаб	п	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
<i>Модуль 1. Біоетичні аспекти у відношенні до тварин залежно від історичних епох і релігій світу.</i>														
Тема 1. Біоетика, як наукове і філософське поняття.	1, 2	19	2	2			15	12	1	1				10
Тема 2. Взаємовідношення із тваринами у релігіях світу.	3, 4	28	4	4			20	24	2	2				20
Тема 3. Біоетичні аспекти експериментальних і лабораторних досліджень.	5, 6	28	4	4			20	24	2	2				20
Разом за модулем 1		75	10	10			55	60	5	5				50
<i>Модуль 2. Біобезпека і благополуччя тварин.</i>														
Тема 4. Біозахист та біобезпека.	7-9	19	2	2			15	12	1	1				10
Тема 5. Визначення благополуччя тварин, історичні аспекти.	10-12	28	4	4			20	24	2	2				20
Тема 6. Регламенти і директиви щодо благополуччя тварин. Оцінка благополуччя тварин в країнах ЕС і Україні.	13-15	28	4	4			20	24	2	2				20
Разом за модулем 2		75	10	10			55	60	5	5				50
<i>УСЬОГО ГОДИН</i>		<i>150</i>	<i>20</i>	<i>20</i>			<i>110</i>	<i>120</i>	<i>10</i>	<i>10</i>				<i>100</i>

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Біоетика, як наукове і філософське поняття.	4
2	Взаємовідношення із тваринами у релігіях світу.	4
3	Біоетичні аспекти експериментальних і лабораторних досліджень.	4
4	Біозахист та біобезпека.	4
5	Визначення благополуччя тварин, історичні аспекти. Регламенти і директиви щодо благополуччя тварин. Оцінка благополуччя тварин в країнах ЄС і Україні.	4

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Альтернативи експериментам на тваринах. Виховання, освіта і проблеми біоетики. Законодавство України та світу у сфері біоетики	2
2	Проведення біоетичної експертизи. Правила відбору і проведення експериментів за використання тварин	2
3	Основні напрямки формування та функціонування біологічної безпеки на рівні держави. Усунення ризиків, пов'язаних із безпекою/ризиків нещасних випадків. Розвиток та підтримка заходів біобезпеки	4
4	Біологічна безпека у кінології, політика управління кризовими ситуаціями	4
5	Застосування принципів здоров'я тварин і етології, оцінка та зменшення факторів ризику, що провокують виникнення хвороб та негативно впливають на продуктивність	4
6	Види поведінки тварин (візуальне і відеоспостереження, формування етограм). Анормальна поведінка тварин. Пізнання та свідомість у тварин. Контроль поведінки тварин. Оцінка і поліпшення благополуччя тварин в Україні та країнах ЄС. Складання програм підвищення продуктивності тварин на основі етологічних факторів	4

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Етичні вчення старовини, середньовіччя, епохи Відродження, Просвітництва, на початку XIX століття, сучасна європейська біоетика.	10
2	Вирішення біоетичних проблем у вищій школі.	15
3	Зв'язок біоетики і біобезпеки у сучасних законодавчих актах про охорону навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів.	20
4	Біобезпека у кінології. Способи та засоби знешкодження лабораторних матеріалів.	20
5	Основні нормативно-правові акти міжнародної системи біобезпеки. Правове регулювання проблем біобезпеки та біоетики. Законодавство України і світу у сфері біоетики.	20
6	Сприйняття у собак. Навчання (тренінг) собак. Теорія асоціацій. Генетично детермінована поведінка.	10
7	Домени благополуччя у кінології.	15

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- захист лабораторних робіт;
- пірінгове оцінювання;
- презентація.

7. Методи навчання:

- проблемне навчання;
- практико-орієнтоване навчання;
- кейс-метод;
- проєктне навчання;
- перевернутий клас;
- навчання через дослідження;
- навчальні дискусії та дебати;
- командна робота.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. <i>Біоетичні аспекти у відношенні до тварин залежно від історичних епох і релігій світу.</i>		
Л.р. 1. Законодавство України та світу у сфері біоетики.	ПРН 1, 3, 5, 10, 14. студент повинен оперувати основними поняттями біоетики; аналізувати існуючі та новітні етичні проблеми у галузі тваринництва; використовувати методи біоетики у практичній діяльності; обґрунтовувати чи/та (або) спростовувати біоетичну доцільність проведення експериментів на собаках; розрізняти альтернативи експериментам на собаках, виховання, освіта і проблеми біоетики. Знати Законодавство України та світу у сфері біоетики; використовувати професійні знання в галузі кінології з точки зору біобезпеки. Виконання самостійної роботи з використанням ПЕОМ в оболонці <i>Elearn</i>	10
Л.р. 2. Проведення біоетичної експертизи.		10
Л.р. 3. Основні напрямки формування та функціонування біологічної безпеки.		10
Самостійна робота 1. Біоетика у тваринництві.		40
Модульна контрольна робота 1.		30
Разом за модулем 1		100
Модуль 2. <i>Біобезпека і благополуччя тварин.</i>		
Л.р. 4. Біологічна безпека в кінології.	ПРН 1, 3, 5, 10, 14. Студент повинен вміти усувати ризики, пов'язані із безпекою/ризиків нещасних випадків; усувати антропогенні, воєнні загрози; оцінювати благополуччя собак; визначати проблеми, пов'язані з благополуччям собак, застосовувати методи (способи) для корекції атипичних форм поведінки собак з метою підвищення їх продуктивності. Виконання самостійної роботи з використанням ПЕОМ в оболонці <i>Elearn</i>	10
Л.р. 5. Застосування принципів здоров'я тварин і етології, оцінка та зменшення факторів ризику.		10
Л.р. 6. Види поведінки тварин (візуальне і відоспостереження, формування етограм). Контроль поведінки собак. Оцінка і поліпшення благополуччя тварин в Україні та країнах ЄС.		10
Самостійна робота 2. Біобезпека і благополуччя тварин.		40
Модульна контрольна робота 2.		30
Разом за модулем 2		100
Навчальна робота		(M1 + M2)/2*0,7 ≤ 70
Екзамен/залік		30
Разом за курс		(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100

8. 2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8. 3. Політика оцінювання

Політика щодо делайнів та перескладання	<p>До основних принципів проведення занять належать:</p> <ol style="list-style-type: none">1. відкритість до нових ідей, толерантність, доброзичлива партнерська атмосфера взаєморозуміння та творчого розвитку;2. усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін;3. різноманітні моделі роботи на заняттях, дають можливість здобувачам вищої освіти розкрити свій власний потенціал, навчитись довіряти своїм партнерам, розвинути навички інтелектуальної роботи в команді;4. передбачено інтенсивне використання мобільних технологій навчання, що дає змогу здобувачам вищої освіти та викладачеві спілкуватися один з одним у будь-який зручний для них час, а здобувачам вищої освіти, які відсутні на заняттях, отримати необхідну навчальну інформацію та представити виконані завдання;5. протягом навчання активно розвиваються автономні навички здобувачів вищої освіти, які можуть підготувати додаткову інформацію за темою, що не увійшла до переліку тем практичних занять змістовних модулів та виступити з презентацією та інформуванням додатково;6. роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний); якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача у час відпрацювань з науково-педагогічним працівником за розкладом консультацій.
Політика щодо академічної доброчесності	<p>Списування під час модульних контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Інформаційні повідомлення, презентаційні матеріали повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу Під час роботи над індивідуальними науково-дослідними завданнями та проектами не допустимо порушення академічної доброчесності.</p>
Політика щодо відвідування	<p>Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)</p>

9. Навчально-методичне забезпечення

– електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5295>)

- конспекти лекцій та їх презентації у електронному вигляді;
- підручники, посібники;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти.

10. Методичне забезпечення

1. Антологія біоетики /за ред. Ю. І. Кундієва. Львів : БаК, 2003. 592 с.
2. Біоетика, біобезпека і благополуччя у тваринництві : навч. посіб. / Р. А. Санжара та ін. Миколаїв : Іліон, 2026. 205 с.

3. Біоетика та біобезпека: мультидисциплінарні аспекти : матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю присвячена 105-річчю пам'яті В.К. Високовича, м. Харків, 23-24 травня 2017 р. Харків, 2017. URL: http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/16421/1/Гончарь_ОББ_2.pdf (дата звернення 2.05.2026).
4. Губенко Г. Інтегративна педагогічна біоетика як новий напрям підготовки фахівців. Вища освіта України. 2014 Вип. 3. С. 75-81. URL:http://www.irbisbuv.gov.ua/cgiin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/vou_2014_3_13.pdf. (дата звернення 2.05.2026).
5. Денисенко С. В. Біоетичне ставлення до лабораторних тварин у навчальному процесі. Актуальні проблеми сучасної медицини. 2013. Т. 13, Вип. 2. С. 242-245. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apsm_2013_13_2_77
6. Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину в галузі біомедичних досліджень від 25 січня 2005 № 177 ETS N 195 / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_686?lang=uk#Text (дата звернення 2.05.2026).
7. Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів і тканин людини від 24 січня 2002 р. № ETS N 186 / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_684#Text (дата звернення 2.05.2026).
8. Етичний кодекс ученого України : постанова загальних зборів НАН України від 15 квітня 2009 р. № 2 / Національна академія наук України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text> URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text> (дата звернення 2.05.2026).
9. Європейська біоетика і біоправо. URL: http://studopedia.su/20_18453_evropeyskaya-bioetika-i-biopravo.html (дата звернення 2.05.2026).
10. Запорожан В. М. Від біоетики до ноетики. *Вісник НАН України*. 2004. №12. С. 22-30.
11. Запорожан В. М., Аряєв М. Л. Біоетика : підручник. Київ : Здоров'я, 2005. 288 с.
12. Запорожан В.М., Аряєв М.Л. Біоетика та біобезпека : підручник. Київ : Здоров'я, 2013. 456 с. URL: <https://files.odmu.edu.ua/lekcii/bioetika.pdf> (дата звернення 2.05.2026).
13. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину № 994_334, Ов'єдо, 4 квітня 1997 р. ; станом на 25 січня 2005 р. / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text (дата звернення 2.05.2026).
14. Кундієв Ю., Кисельов М. Біоетика: витоки, стан, перспективи. *Вісник НАН України*. 1999. № 8. С. 6-8.

15. Михайленко П. М., Єлейко Л. О. Нанотехнології – перспективи застосування та ризику для здоров'я людини. *Молекулярна медицина і нанотехнології в онкології*, 2008. Вип. 2008. Т. 4, Вип. 4. URL: <https://www.oncology.kiev.ua/article/789/nanotехнологii-perspektivi-zastosuvannya-ta-riziki-dlya-zdorov-ya-lyudini> (дата звернення 2.05.2026).
16. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 224 від 08.02.2021 «Про затвердження вимог до благополуччя сільськогосподарських тварин під час їх утримання». Зареєстрований від 18.02.2021 Міністерством Юстиції України № 206/35828.
17. Новосад Н. В. Лабораторні тварини і техніка біологічного експерименту : навчально-методичний посібник для студентів біологічного факультету денного та заочного відділень (напрямок підготовки: «Біологія»; галузь знань: «Природничі науки»). Запоріжжя: ЗНУ, 2011. 85 с.
18. Основи біоетики та біобезпеки : підручник / О. М. Ковальова та ін. 2-е вид., випр. Київ : Медицина, 2017. 392 с.
19. Основи біоетичної оцінки та контролю генетичних технологій. URL:http://medterms.com.ua/blog/osnovi_bioetichnoji_ocinki_ta_kontrolju_genetichnih_tekhnologij/2013-11-10-164 (дата звернення 2.05.2026).
20. Порядок проведення науковими установами дослідів, експериментів на тваринах : затверджено Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 249 від 1 березня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0416-12#Text> (дата звернення 2.05.2026).
21. Практичні поради з біоетичної експертизи матеріалів виконаних наукових досліджень. URL: https://sytenko.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/doc_bioethic_7.doc (дата звернення 2.05.2026).
22. Про ветеринарну медицину : закон України № 2498-ХІІ від 25 червня 1992 р. ; станом на 16 квітня 2022 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12#Text> (дата звернення 2.05.2026).
23. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : закон України № 4004-ХІІ від 24 лютого 1994 р. ; станом на 14 січня 2021 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text> (дата звернення 2.05.2026).
24. Про тваринний світ : закон України № 2894-ІІІ від 13 грудня 2001 р. ; станом на 8 серпня 2021 р. / Верховна Рада України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text> (дата звернення 2.05.2026).
25. Резніков О. Г., Соловійов А. І., Добреля Н. В., Стефанов О. В. Біоетична експертиза доклінічних та інших наукових досліджень, що виконуються на тваринах : методичні рекомендації / Інститут фармакології і токсикології АМН України ; Державний фармакологічний центр МОЗ України. Київ, 2006. 28 с.

26. Санітарні правила щодо устрою, обладнання та утримання експериментально-біологічних клінік (віваріїв) № 1045-73 від 6 квітня 1973 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1045400-73#Text> (дата звернення 2.05.2026).
27. Сучасні проблеми біоетики / за ред. Ю. І. Кундієв та ін. Київ : Академперіодика, 2009. 278 с. URL: <http://www.bsseducation.com.ua/sites/default/files/bioethics.pdf> (дата звернення 2.05.2026).
28. Ушаков Е. Б. Біоетика : підручник для студентів онлайн. 2017. URL: https://stud.com.ua/97757/etika_ta_estetika/bioetika (дата звернення 2.05.2026).
29. Council for International Organizations of Medical Sciences (CIOMS). URL: <http://www.cioms.ch> (accessed 2.05.2026).
30. Deschenko A., Lykhach A., Lykhach V, Lenkov L, Barkar Y, Shpetny M. The Impact of Ventilation System Type on the Microclimate of Boar's Pen and Their Clinical Triad Parameters. *Yuzuncu Yil University Journal of Agricultural Sciences*, 2024. 34(3): 420-434. <https://doi.org/10.29133/yyutbd.1424785>
31. Effect of a new complex mycotoxin adsorbent on growth performance, and serum levels of retinol, tocopherol and 25-hydroxycholecalciferol in pigs fed on mycotoxin-contaminated feed. *Online Journal of Animal and Feed Research*. 2022. <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85124250978&origin=resultslist&sort=plf->
32. Ethics and health Official. World Health Organization. URL: <http://www.who.int/ethics/topics/en> (accessed 2.05.2026).
33. Farafonov S., Yaremko O., Gutyj B., Cherniy N., Kozyr V., Lykhach A., Mylostyvyi R. Functional activity of blood neutrophils and immune status of heifers under the influence of probiotics. *Veterinarska stanica*, 2025. Vol. 56 (1). P. 29-38. <https://doi.org/10.46419/vs.56.1.8>
34. Human Rights and Biomedicine / Council of Europe. URL: www.coe.int/bioethics (accessed 2.05.2026).
35. World Commission on the Ethics of Scientific Knowledge and Technology (COMEST) / UNESCO. URL: <https://en.unesco.org/themes/ethics-science-and-technology/comest> (accessed 2.05.2026).